

УДК 398.3(=512.165)(495)

YUNANİSTAN KUMÇİFTLİĞİ (ORESTİADA) GAGAUZLARI: HALK HEKİMLİĞİ UYGULAMALARINDAN ÖRNEKLER

Evrin Kaşıkçı

Dr., Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü, Edirne/Türkiye

e-mail: evrimkasikci@gmail.com

orcid id: 0000-0001-6714-5632

Gagauz People in Greece, Kumçiftliği (Orestiada): Examples from Folk Medicine Practices

Gagauz people, dispersed across different countries today, have the highest population concentration in the Gagauzia Autonomous Region in Moldova. While not officially supported by data, the second-largest population is believed to be in Bulgaria, with a significant population also residing in Greek territories. Turkish-speaking Gagauz people adhere to the Orthodox Christian faith, and written sources about them can only be found from the late 19th century onwards. The researchers have been intrigued by their linguistic and cultural ties to the Turks, coupled with their Orthodox faith, leading to numerous studies on this small community in recent years. Particularly, research conducted since the early 20th century reveals that Gagauz people have a deep-rooted history and cultural heritage. While most studies focus on Beserabya Gagauz, this work presents examples of folk medicine practices among Gagauz people who left Edirne and its surroundings in present-day Turkey, relocating to the Kumçiftliği (Orestiada) region in Greece due to developments in the first quarter of the 20th century. The data presented in the paper is derived from interviews conducted with Gagauz participants in the Kumçiftliği region between December 2, 2016, and February 16, 2020, within the context of folk culture. The direct quotations in the paper use source identifiers such as K1, K2, K3 etc.

Keywords: *Gagauz, folk medicine, Gagauz folk medicine, Gagauzes of Greece, Gagauzes of Kumçiftliği, Gagauzes of Edirne, Gagauzes of Orestiada, Gagauz folk culture, Gagauz identity.*

Giriş:

Toplum hafızasının önemli taşıyıcıları olan halk anlatıları, asırlar boyunca halkların kültürel değerlerinin muhafaza edilmesinin yanında yeni kuşaklara aktarımı görevini de üstlenmiştir. Toplumun asırlara dayanan deneyimleriyle biçimlenen kültürel birikimlerinin yansımaları olan ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa iletilen halk anlatıları, o toplumun inançları, değerleri, tarihi ve mitolojisinden izler taşır. Topluluğun kültürüne özgü olan bu aktarımlar eğlence, öğretme ve topluluğun kültürel kimliğini şekillendirme amacına hizmet ederken toplumsal bir bağ oluşturma işlevini de yerine getirmiş olur.

“Yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze gelmiş değerler bütünü” olarak tanımlanan halk kültürü, ortak kültürel özellikleri bulunan toplumların kültür varlığının önemli bir bölümünü oluştururken [1] kültürel kimliği belirleyen ve besleyen en güçlü kaynak olarak da öne çıkar. [2, s. 129] Ana kucağında bir bebekken dinlenen ninniler, asırlardır biriktirilerek çoğalan kültürel değerlerin izlerini taşır ve toplumun yeni fertlerini henüz beşikteyken toplumsal uyum için hazırlamaya başlar. Sonraki aşamalarda kültürel aktarımın başat unsuru, anadil öğrenimi ile devam eden ve dinlenen halk hikâyeleri, efsaneler, masallar; söylenen maniler, türküler, tekerlemeler; öğrenilen atasözleri, deyimler, bilmece, fıkralar gibi halk edebiyatı unsurları, evlilik süreçleri, düğün, bayram, eğlence, yas törenleri; dini törenler; oynanan çocuk oyunları, halk oyunları, yeme-içme, giyim-kuşam geleneklerinin içselleştirilmesi ile devam eden halk kültürü etkileşimi süreçleri, yaşamsal döngünün son durağı olan ölüm ve ölüm ile ilgili gelenekler ile son bulur. Kısaca içinde yaşadığı toplumun halk kültürü unsurları, bireyi beşikten mezara kadar kuşatır.

Her ne kadar zaman içinde aktarıcıların değişmesiyle değişikliklere uğrasalar, küreselleşme süreçleri sebebiyle eski etkilerine sahip olmasalar da halk anlatıları toplumların köklü geleneklerinin, kültürel miraslarının aktarılmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Uzun yıllar boyunca yazılı bir edebiyatları olmamakla beraber çok zengin bir halk anlatısı geleneğine sahip olan bir toplum da Gagauz toplumdur. Toplumun en önemli kültür taşıyıcılarından olan halk anlatıları içinde yüzyılların birikimi olan birçok Gagauz halk kültürü unsurunu tespit etmek mümkündür. Bu bağlamda halk anlatıları ile Gagauzların inanç sistemi ve gelenek göreneklere içerisinde günümüze ulaşan halk kültürü unsurlarından biri de bu toplumun *halk hekimliği* kapsamındaki birikimleridir.

Halk hekimliği, geleneksel veya yerel bilgiler, deneyimler ve yöntemlerle sağlık sorunlarına çözüm bulmaya odaklanan sağaltma uygulamalarıdır ve toplumun geçmişten günümüze aktardığı; genellikle bitkilere, doğal kaynaklara, geleneksel ritüellere ve yerel inançlara dayanan bilgiler temelinde şekillenir. Pertev Naili Boratav’ın “*halkın, olanakları bulunmadığı için, ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümüne halk hekimliği diyoruz*” biçimindeki tanımında da [3, s.122] vurgulandığı üzere genellikle bilimsel bir temele dayanmayan ve modern tıp standartlarına uygun olmayan yöntemleri barındıran halk hekimliği uygulamaları, dünya genelinde farklı kültürlerde ve toplumlarda çeşitli biçimlerde, toplumun ihtiyaç ve imkânları doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda geçmişte toplumlar sağlık sorunlarına çözüm bulmak için kendi içinde bir bilgi havuzu oluşturmuş ve bu bilgileri kuşaktan kuşağa aktararak bazen bitkisel tedaviler, bazen masaj, enerji aktarma gibi, bazen tedavi amaçlı dua okuma gibi uygulamalar, bazen de farklı geleneksel yöntemlerle hastalıklarına çare aramışlardır. Günümüzde de modern tıp ne kadar gelişmiş olursa olsun halkın yanı sıra kimi tıp doktorları tarafından dahi

bir tür tamamlayıcı veya alternatif tıp olarak değerlendirilen halk hekimliği uygulamalarına olan ilginin devam ettiği görülmektedir.

“Sağlığın insanlara Tanrı tarafından verilen en büyük armağan” olduğu inancının halk hekimliğinin temelini oluşturduğunu ifade eden Acıpayamlı, halk hekimliği uygulamalarında kültür izlerimizi de gördüğümüzü vurgulamaktadır.[4, s.1] Türk halk kültürü içinde de önemli bir yere sahip olan halk hekimliği mitolojik dönemlerden günümüze ulaşmış; mitolojik dönemde ilk ve eski şekle dönerek tedavi etmeyle başlayan süreç zamanla evrilerek akla, gözleme ve tecrübeye dayalı yaklaşımlarla zenginleşmiştir. Öyle ki bahse konu tedavi yöntemlerine Dede Korkut, Köroğlu Ural Batır ve Manas Destanı gibi Türk destanlarında da rastlamak mümkündür. [5, s. 65] Türk halk kültüründe rastlanan balık ile sütlü ürünlerin beraber yenilmesinin zehirlenmeye yol açtığına inanılması, zehirlenene sarımsaklı yoğurt yedirilmesi, geleneksel yöntemler kullanılarak diş çekilmesi, çocuğun sünnet edilmesi, kırık çıkık tedavisi halk hekimliği kapsamında değerlendirilen yöntemlerdir. Rahatsızlanıp durgunlaşan birine nazar değdiği inandırılması, tedavi için çeşitli duaların okunması, kurşun dökülmesi de yine halk hekimliği kapsamında değerlendirilir. [6, s. 232] “Nazar” Gagauzlarda da hastalık sebeplerinden biri olarak görülür ve örneğin anasından erken doğan kimsenin çocukken nazara uğrayacağına inanılır. [7, s. 114] Gagauzlarda nazardan korunmak için nazar boncuğu takmak, muska yaptırmak biçiminde görülen uygulamalar Türk halk kültüründe yaygın olarak rastlanan inanç temelli geleneksel yöntemlerdir. [8, s. 56] Günümüzde güncel ve bilimsel temele dayanan sağlık hizmetine ulaşmakta zorlanan kırsal kesimde daha yaygın olmakla birlikte şehir merkezlerinde yaşayan, sosyo-ekonomik düzeyi daha yüksek olan ve dolayısıyla nitelikli sağlık hizmetine daha kolay ulaşabilen bireylerin uygulamalarında da geleneksel tedavi yöntemlerini ve inanca dayalı uygulamaları görmek mümkündür. Örneğin bir köy evinde doğum yapan yoksul annenin de modern bir şehir hastanesinde doğum yapan zengin annenin de doğum sonrası lohusalık dönemi başlangıcında başına taktığı kırmızı kurdelenin kökeninde Orta Asya inanç ve uygulamaları vardır. [9, s. 246]

Kumçiftliği Gagauzları Halk Hekimliği Uygulamalarından Örnekler

Bu bölümde bölgede yapılan saha araştırması sürecinde Kumçiftliği Gagauzları ile yapılan görüşmelerden elde edilen halk hekimliği uygulamalarından örnekler, Besarabya Gagauzları ve coğrafi yakınlık göz önüne alınarak Edirne ve civarındaki halk hekimliği uygulamaları ile karşılaştırılarak aktarılmıştır. Görüşme sürecinde kaydedilen konuşmalar kaynak kişilerin telaffuz ettikleri biçimde yazıya aktarılmış ve kaynak kişilerin K1, K2, K3...biçiminde kodlanarak gösterildiği çalışmadan doğrudan alıntılanmıştır. [10, s. 251-254]

Ayak Burkulması Tedavisi

Bir kimsenin ayağı burkulduğunda buradaki ağrıyı gidermek için aşağıda yer verilen ifadelerde de belirtildiği üzere Gagauzlar tarafından “babu” olarak adlanan yaşlı bilge kadınlar ot ile ovma biçiminde bir tedavi yöntemi uygulamaktadırlar.

“otlen uuyediler ani yan basiyosun pertiliyo ayaen, ondan soora var baabular böle, uvardiler onları” (K1)

Besarabya Gagauzlarında da bölgenin sabunla ovulması, ağrıyan yere ayçiçeği içeren hamur sarılması uygulamalarıyla şişliğin inmesinin sağlandığı belirtilirken [8, s. 63] Edirne köylerinde burkulan ayağa tavşan yağı bağlanması biçiminde bir tedavi yönteminden bahsedilmektedir. [11, s. 179]

Boğaz Ağrısı, Bademcik İltihabı Tedavisi:

Kumçiftliği Gagauzlarında boğaz ağrısı tedavisi için sarımsak yaprağı ve kepek unu ısıtılıp bir bezin içine konmakta ve bu bez boğazlara sarılmaktadır. Bunun dışındaki bir tedavi yöntemi ise bilge kadın tarafından bademciklerdeki şişliğin patlatılarak iltihabın akıtılması yöntemidir. Bu tedavi yöntemi ile ilgili kaynak kişilerin ifadeleri şu şekildedir:

“[babular] *buvazlaana bakıyodiler, bademcik diyolar gagauşçasına*” (K2)

“*bak şini evelden açan buvazlaa aarırdılaar a şettiriidilee sarmısak yapraa, sooracık gene kepek unu ısıdıp koyaardılaa bi bezin içine, sarırdılaa buvazlara unu, sıcak sıcak sarıuyudun buazlara ii oluyudu*” (K4)

“*baademcüklerini basaardı, baademcüklermiş şişti mi emen şeyi bıcaan sapını dişlerin ara yerine koyaardı, bülee parmaanı aazına patlattırıyudu bunnarı annem, ben ölüyödüm bayılıyödüm*” (K5)

Gagauz bilim insanı Arnaut, Besarabya Gagauzlarında da bademciklerdeki iltihabın parmak veya demir bir kaşığın ağza sokularak patlatılması ile akitildiğini ve sonrasında karbonat ilave edilen bir bardak suyla bölgenin gargara ile temizlendiğini aktarmaktadır. [8, s. 61] Edirne köylerinde yapılan saha araştırmasından derlenen halk hekimliği uygulaması verilerinde ise Vaysal ve Kurttepe köylerinde benzer bir uygulama ile bademciklerin büyükçe bir tülbente her iki bademciğe denk gelecek biçimde oluşturulan topçuklar ile dışardan patlatılarak iltihabın akıtıldığı aktarılmaktadır. [11, s. 179] “Boğaz basma” adıyla Edirne’nin Meriç ilçesi Umurca köyünde yaşayan anneannem (doğum yılı 1929) tarafından köyde yaşayan çocuklara, parmağın ya da demir bir kaşığın ağza sokularak şişen bademciğin patlatılması biçiminde uygulanan tedavi yöntemi ise hem Besarabya hem de Kumçiftliği Gagauzlarında rastlanan tedavi yöntemi ile aynı yöntemdir.

Yara Tedavisi

Vücudun herhangi bir yerindeki yaranın iyileştirilmesi için Gagauzların “mandacık”³³ adını verdikleri bitkinin yaprağı yaraya sarılmaktadır. Geçmişte kendisine bahse konu tedavi uygulanan kaynak kişi bu uygulama ile yaranın iltihabının kurduğunu tecrübe ettiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“*sora yara çıktı erangi bi yerinde, belinde, ayaanda, ot vardi, mandacık yapraa derdiler, onu yapıştıridiler, çekerdi ne var içinde, mandacık yapraa yunancasına moloha derler, yara olunca sarardiler, çekerdi neyi vardi, irin mi olucak neyi vardi çekerdi onu*” (K1)

Yaranın üstüne bitki koyma biçimindeki benzer bir tedavi yöntemini Manov da üzerine pişmiş soğan ya da pişmiş şekerli elma konursa yaranın geçeceği biçiminde aktarmıştır. [7, s. 115]

Çıban, Şarbon Tedavisi

Bölge Gagauzları çıbanı tedavi etmek için de geçmişte yaygın olarak bitkilerden (mandacık) faydalanmışlardır. İfadelerinde “karakabarcık” olarak adlandırdıkları hastalığın ise halk arasında “çoban çıbanı” olarak da adlanan şarbon hastalığının bir türü olduğu düşünülebilir. Bahse konu bitki cilt üzerinde derinin açık yüzeylerinde meydana gelen, başlangıçta kırmızı küçük bir nokta iken sonrasında kabarıp büyüyerek irin toplayan ve kararan bölgenin üzerine konur. Bu sayede bölge yumuşatılarak içerisindeki iltihabın akması sağlanmaktadır. Öyle ki göç sonrası yoksulluk dönemlerinde hayvancılıkla uğraştıklarından gerekli hijyen koşullarını sağlayamayan ve aşağıda aktarılan ifadelerinde yoksulluklarına vurgu yapan Gagauzların modern sağlık hizmetine erişme imkânına sahip olmadıklarını açıkça vurguladıkları görülmektedir.

³³ Bahse konu bitkinin latince adı “*datura stramonium*” olan ve Türkiye’de de halk arasında boru çiçeği, abızambak, abuzambak, bostan karanfili, büyü otu, cin otu, kokar ot, kokar otu, sihirbaz otu, şeytan tuzluğu, şeytan elması, şeytan otu, tatala, tatula, tatüle, datula, yeleşik, afyonotu, eşekdikeni, eşekotu, *mandacık*, mandalak ve deli patpat gibi adlarla bilinen bitki olduğu aktarılmaktadır. <https://kocaelibitkileri.com/datura-stramonium/>, (27.12.2023).

“sora şey var karakabarcık, çıkarısın böle topuğunda yara gibi bişee karakabarcık derlee, şişer şişer sora irin çıkarıyo, karakabarcık deris, çıban gibi bişe ama topuğunda çıkayo bu, çıban çıkar ensendee, kolundaa, o karakabarcı da şeylen yapıyoler, mandacık yapraanla, koyuyolaa otle, yumuşattırayo onu, ondan soracak doktor yoktu o zaman, basıyo baban anen, bii basıyo onu çıkarıyo ne varsa pislii, yokti o zaman, pabuç filan giyemezdik, giderdik yanlayak [yalınayak]” (K1)

Edirne köylerinde de çıbanın, üzerine çeşitli bitkiler (damarlı kalın bitki yaprakları, korda pişirilen kuru soğan, sarımsak, kuru incir) bağlanarak tedavi edildiği aktarılmıştır. [11, s. 180]

Diş Ağrısı Tedavisi

Sahada derlenen bir diş ağrısı tedavi yöntemi, ağrıyan dişin kazınması olarak aktarılmıştır. Kaynak kişi tedavi yöntemini:

“anam benim nerde acık uruyodi, kazıyodi onları, ondan işidiyodum ben da nerde aarıyor, aacık kazıyodum, hooop endaksi” (K3)

biçimindeki ifadelerle aktarıırken Manov diş ağrısının diş kurdundan kaynaklandığını ve leylak özü ezmesinin günde üç kez ağrıyan diş üzerine konmasının kurdu öldürerek ağrıyı sonlandıracağını aktarmaktadır. [7, s. 115] Bahse konu tedaviler benzerlik göstermezken Besarabya Gagauzları ve Edirne köylerinde “sigaranın dumanının bir süre ağızda tutulması” biçiminde uygulandığı görülen bir tedavi yöntemi ise tamamen aynıdır. [11, s. 181] [8, s. 62]

Diş Çekimi

Bölge Gagauzlarında ağrıyan diş bilge kadınlar tarafından dişe bir ip bağlanarak çekilmektedir. Bilge kadın yerine yeni ve sağlam bir diş gelmesi için çekilen eski dişin bir evin çatısına atılmasını salık vermektedir.

“dişleri çekiyoler iplen, geliyor diyor bağlıciiz onu iplen, o zaman doktor bişee yokti, pamuk ipinlen bii çekerler, aydi bitti, dişleri kiremetlere atıyos alah bize verceemiş diyo güzel diş diyo, kaavi diş, baabu öle derdi, bu adetler sade bizde, yunanlarda yook, sade bizde bunlaa gagauzlarda, selenikliler, atinalılar böle şeyler bilmes, eski adetler bunlar, böle bulmuş bizim ee büyük dedelerimis” (K 4)

“dişlerni çıkarıyudu annem bizim epsimizin. çekiyudu iplene, bak bak kızım nerde edirne? bakıncasına edirneyi çıkarıyodu annem” (K5)

Çıkan eski dişin evin çatısına atılması biçimindeki uygulama çocukluğumun geçtiği Edirne ili Meriç ilçesinde de tamamen aynı biçimde görülen bir uygulamaydı.

Doğum Yaptırma, Kulak Delme, Hacamat (Kan Alma)

Nitelikli sağlık hizmetine ulaşılabilen dönemlerde Kumçiftliği bölgesi Gagauzlarında doğum yaptırılması, kulak delinmesi gibi uygulamaların da bilge kadınlarca yapıldığı görülmektedir. Kaynak kişinin;

“annem ep kim bebek yapçak ani annemi çaarıyodula, ne doktor vaar ne bişee aşaaaki küüde, alıyodu bebekleri onnaa e mami yapıyuudu kendini babu, ebe” (K5)

“annem bindi arabaya, o da gelcekle kasabaya bebe doktor alsın, anca yarı yola gidincasına kadın, annem demiş: kadın sen duuruyun şimdi, almış annem onun şeyini gübeeni mübeeni kesmiş yapmış yerleştirmiş dönmüşlee gene geri, annem te bu kaacık bi kadındı ama çok beşarettiidi, başarılı” (K5)

“annem çöcüklerin kulaklarına küpe takardı” (K5)

“koyunnaraa kırkürdi yapıyudu onnari epsini, koyun yemiş biraas fazla kan tutmuş, emen onu züanaalene [bir çeşit bıçak] biras kan alurdu, açılıyodu koyunnaa, insannarı da üüle yapıyudu, bis annemden bişe almadık” (K5)

biçimindeki ifadelerinden annesinin bölgenin bilge kadını veya bilge kadınlarından biri olduğu anlaşılmaktadır. Annesinin ufak-tefek bir kadın olduğu halde çok becerikli olduğunu vurgulayan kaynak kişinin annesinden koyun kırkma, hacamat (kan alma), doğum yaptırma, kulak delme gibi bilgi ve becerileri öğrenmediği için hayıflandığı görülürken kasabadaki hastaneye doğum yapmak için giderken yolda sancısı tutan hamile kadının doğumunun bilge kadın tarafından yaptırıldığı aktarılmaktadır. Bu durum yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı üzere sağlık hizmetlerinin gelişmeye başladığı ve doğum için bilge kadınlara ihtiyaç kalmadığının düşünüldüğü dönemde bile doğum konusunda bilge kadınlara ve halk hekimliği uygulamalarına olan ihtiyacın bitmediğini göstermektedir.

Kumçiftliği bölgesinde bilge kadın tarafından koyunlardan ve insanlardan kan alınması biçiminde uygulanan tedavi yöntemi Arnaut tarafından da ağrıyı hafifletmek için damarın iğneyle delinerek kan akıtılması biçiminde aktarılmıştır. [8, s. 63] Bahse konu uygulama Edirne ili Meriç ilçesi Umurca köyünde yaşayan anneannem tarafından da belli aralıklarla yaptırılmaktaydı ve kendi ifadesiyle “kan aldirmek” olarak adlandırılmaktaydı.

Korku Tedavisi:

Bölge Gagauzları korkan bir çocuğun tedavisi için de bölgede bilge olduğu bilinen bir kadına başvururlar. Bu durumu iyileştirmesi için bilge kadın çocuğun takla atmasını istemekte ve onun için dua okumaktadır. Kaynak kişinin;

“korku için kavak attıriyodiler, giderdik vardı bi kadın zümbül baabu, giderdik orayı, işte nooldu oolum, korku var, at üç kavak bakalım, atıyon, okuyo seni, gagauzlar gidiyolaa o da gagauz, okuyo seni türkçasına ama anlamıyos ne diyo, soora korku geçti diyo, inoğlundandı bu inoi, burdan giderdik, yayan giderdik anemle, araba yok bişee yok, yayan giderdik orayı anemle böle, okutturudu bizi korkmuşuz deye” (K1)

biçimindeki ifadelerinden bu konuda tedavi uygulayacak bir bilge kadının kendi köylerinde olmadığı ve annesiyle bölgedeki farklı bir Gagauz köyünde yaşayan bilge kadına gitmek zorunda oldukları anlaşılmaktadır. Manov, korkunun tedavisini yelek cebine üç kez tükürüp içinde biraz erimiş barut veya kabak çekirdekleri bulunan bir su olduğunu ifade ettiği “panzehiri içmek” [7, s. 114] olarak aktarırken Edirne bölgesinde, eritilmiş kurşunun korkan kişinin başının üzerinde döndürülüp suya atılması ve bu sudan, korkan kişiye içirilmesi [11, s. 185] biçiminde benzer bir tedavi yöntemi paylaşılmaktadır.

Sonuç

Zaman içinde aktarıcılarının değişmesiyle değişikliklere uğrayan halk anlatıları, kültürel mirasın aktarılmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir; ancak toplumların halk kültürü unsurlarının, kitle iletişim araçlarının günümüzdeki çok yaygın kullanımının da etkisiyle ivmelenen küreselleşme süreçlerinden olumsuz etkilenerek önemli derecede aşınmaya uğradığı da yadsınamaz bir gerçektir. Farklı kültürlerle bir arada yaşayan Kumçiftliği Gagauzları için ise bir başka tehlike daha göze çarpmaktadır. O da yapılan görüşmelerde yaşlı Gagauzlar dışındaki neslin çoğunlukla anadilini bilmediği, dolayısıyla kültür aktarımının en önemli enstrümanı olan dilin kaybolmasının halk anlatıları ile kültürel aktarım konusunu da olumsuz etkileyecek olmasıdır.

Yapılan araştırma ile bölgede sağlık sisteminin gelişmediği yoksulluk dönemlerinde bu bağlamdaki ihtiyacın Kumçiftliği Gagauzları tarafından “babu” olarak anılan yaşlı, bilge kadınlar

tarafından karşılandığı görülmektedir. Türk halk kültüründe “Ebe Nine”, “Karabilecen” gibi adlarla anılan bilge kadınlar gibi halk hekimliği bağlamında bilgi ve becerilere sahip kişiler olduğu görülen bilge Gagauz kadınların bahse konu kazanımları, kuşaktan kuşağa, ustadan çırağa el verme biçimindeki yöntemlerle edindiği, onların da bu bilgi ve becerileri atalarından aldığı ve bu bilgelik birikiminin göç öncesi Edirne sahasında edinilmiş birikim olduğu değerlendirilebilir. Bölge Gagauzlarının uygulanmakta olan halk hekimliği tedavi yöntemlerini dedelerinden kalma eski adetler olarak nitelendirmesi, bahse konu geleneklerin Atina, Selanik gibi büyük şehirlerde yaşayanlar başta olmak üzere bölgede yaşayan Yunan toplumu ve diğer toplumlar tarafından da bilinmediğinin vurgulanması bu bilgi ve becerilerin Kumçiftliği sahasına Edirne bölgesinden göçen Gagauzlar tarafından taşınmış olduğunu göstermektedir.

Edirne bölgesinden Kumçiftliği bölgesine göç eden Gagauzların halk hekimliği uygulamaları ile Besarabya Gagauzları ve Edirne bölgesi köylerinin aynı hastalıklara yönelik halk hekimliği uygulamaları bağlamında yapılan karşılaştırmalarda bazı tedavi yöntemlerinin tamamen aynı olduğu bazıların da benzerlik gösterdiği görülürken kimi hastalıkların tedavi yöntemleri ise hiç benzerlik göstermemektedir. Çalışma Kumçiftliği Gagauzlarında halk hekimliği uygulamalarının varlığının tespiti noktasında önemli olmakla beraber konuyla ilgili olarak daha kapsamlı bir saha araştırmasının yapılması gerektiğini de ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

1. Artun, Erman. “Anadolu’da Halk Kültürü Ürünlerinin Oluşumuna Kültürel Değişim ve Gelişim Açısından Bakış”, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/45.php>, (23.12.2023).
2. Kalafat, Yaşar [2011]. *Türk Kültür Coğrafyasında Halk Kültüründen Milli Stratejiye 1*, Ankara: Berikan Yayınları.
3. Boratav, Pertev Naili [1984]. *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
4. Acıpayamlı, Orhan [1989]. “Türk Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönden İncelenmesi”, *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, s. 1-9.
5. Atnur, Gülhan [2010]. “Sibirya’daki Bazı Türk Boylarının Destanlarında Halk Hekimliği Uygulamaları”, *Bilig*, 55, s. 51-70.
6. Artun, Erman [2014]. *Ansiklopedik Halk Bilimi-Halk Edebiyatı Sözlüğü*, Adana: Karahan Kitabevi.
7. Manov, Atanas [2022]. *Gagauzlar (Hristiyan Türkler)*, (çev.) M. Türker Acaroğlu, Ankara: TTK Yayınları.
8. Arnaut, Tudora [2000]. “Gagauzlarda Halk Hekimliği”, *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 53-63.
9. Artun, Erman [2019]. *Türk Halk Bilimi*, Adana: Karahan Kitabevi.
10. Kaşıkçı, Evrim, [2021]. “Yunanistan Kumçiftliği (Orestida) Gagauzları: Tarih, Dil ve Kültür”, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
11. Sol, Selma [2007]. “Edirne’de Halk Hekimliği”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9/1, s. 175-191.

Kaynak Kişiler

1. Kaynak Kişi 1, Kod: K1, 1933 Doğumlu, Erkek.
2. Kaynak Kişi 2, Kod: K2, 1945 Doğumlu, Kadın.
3. Kaynak Kişi 3, Kod: K3, 1956 Doğumlu, Erkek.
4. Kaynak Kişi 4, Kod: K4, 1944 Doğumlu, Kadın.